

5. Борисова А. О. Цивільно-правовий аспект здійснення правочинів в мережі Інтернет. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 21–27.

6. Змикало О. І. Поняття та сутність електронних правочинів за цивільним правом України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2021. Вип. 66. С. 81–87.

7. Корнєєва Є. М. Мальцева К. К. Електронний правочин: поняття та види. Треті економіко-правові студії : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, присвяч. 155-річчю Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, 15 травня 2020 р.). Одеса : Фенікс, 2020. С. 51–53.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-21>

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ

Матвєєва Дар'я Юрїївна

*студентка I курсу другого (магістерського) рівня освіти
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

Відсутність належної обізнаності серед українців про ключові аспекти та переваги шлюбного договору є однією з головних причин його низької популярності. Велика кількість людей не мають необхідних знань або розуміння сутності та можливостей цього документа при його укладенні. Існує думка що укладання шлюбного договору має фінансовий розрахунок, який не повинен бути у відносинах людей, які вирішують вступити до шлюбу, але сьогодні наш соціум переживає економічні трансформації, що призводять до змін життєвих цінностей. Відображенням цих змін є зміна ролі подружжя в побуті, а також переосмислення прав і обов'язків у сімейному житті, що визначаються матеріальними аспектами.

Договір про шлюб не слід розглядати як угоду між чоловіком і дружиною у разі розлучення. Основною метою цього документу є ефективне управління майном, яке було набуто під час шлюбу, а також забезпечення захисту та додаткових гарантій майнових прав кожного з подружжя.

23 червня 1992 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін і доповнень до Кодексу про шлюб і сім'ю України» (далі – КпШС), котрим КпШС доповнений ст. 271, яка передбачила можливість укладання шлюбного контракту між особами, що вступають у шлюб. У цій статті говориться, що порядок укладання шлюбного контракту визначається Кабінетом Міністрів України. Керуючись КпШС, Кабінет Міністрів України розробив «Порядок укладання шлюбного контракту», який був затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 457 від 16 червня 1993 р. 15 січня 2003 р., був прийнятий Сімейний кодекс (далі – СК) України, в якому передбачена глава 10 «Шлюбний договір», де детально регулюється порядок його укладання. Отже, сьогодні поняття «шлюбний контракт» змінено поняттям «шлюбний договір». Порядок укладання шлюбного договору регулюється тільки одним нормативним актом – СК України, інші законодавчі акти втратили чинність [1].

Щодо поняття шлюбного договору є суперечливі моменти серед науковців. І. В. Жилінкова шлюбний договір розглядає як згоду між особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу або подружжя, щодо встановлення майнових прав і обов'язків, пов'язаних з укладенням, існуванням або припиненням шлюбу [2, с. 123]. М. М. Дякович визначає шлюбний договір як угоду між особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу або вже перебувають у шлюбі, з метою регулювання майнових відносин у шлюбі й у разі його розірвання [3, с. 182].

О. О. Ульяненко зазначає, що «шлюбним договором є угода (правочин) фізичних осіб різної статі, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, чи угода подружжя, що визначає майнові права й обов'язки подружжя в період шлюбу, зокрема щодо порядку поділу майна на спільне та роздільне, порядку його використання, відчуження, розподілу доходів і витрат, а також їх майнові права й обов'язки як батьків у шлюбі і (чи) у випадку його розірвання» [4, с. 44].

Отже, шлюбний договір – це забезпечена законом можливість подружжя самостійно розв'язувати сімейні питання, які стосуються майнових аспектів. Проте, варто зазначити, що шлюбний договір не може гарантувати повне уникнення майбутніх подружніх конфліктів. Він виступає як один з інструментів для їх попередження або визначення шляхів їх вирішення. Шлюбний договір дозволяє обговорити способи захисту прав кожного з подружжя, особливо у випадку поділу спільного майна.

Згідно із законодавством, можуть укладати шлюбний договір тільки подружжя, які перебувають в офіційному шлюб, або майбутнє подружжя, яке на момент підписання договору подало заяву про реєстрацію шлюбу та засвідчило це відповідною довідкою. Щодо пар,

які проживають разом протягом багатьох років і мають спільних дітей, але не офіційно одружені, то згідно з ч. 1 ст. 92 СК України вони не вправі укласти шлюбний договір.

Згідно з положеннями ст. 93 СК України, шлюбний договір не може регулювати відносини, що мають особистий характер між подружжям, а також між ними та дітьми. Для шлюбного договору важливо не порушувати права дитини, які встановлені СК України, та не ставити жодного з подружжя в не вигідне матеріальне становище. Крім того, ч. 5 ст. 93 СК України врегульоване питання щодо передачі нерухомого майна й іншого майна одному з подружжя, що підлягає державній реєстрації.

Одним з найважливіших аспектів шлюбного договору є його можливість визначити майнові права й обов'язки подружжя по-іншому, ніж передбачено загальними принципами сімейного законодавства. Враховуючи зазначене, певне майно, що належало одному з подружжя перед шлюбом або буде отримано під час шлюбу як дарунок, стає спільною власністю обох подружжя. Крім того, обсяг власних часток кожного подружжя в спільному майні, яке буде нажите під час шлюбу, може бути визначений за угодою між ними. В разі розірвання шлюбу можуть бути встановлені умови поділу спільного майна, а також порядок погашення боргів кожного з подружжя за рахунок спільного або окремого майна. У шлюбному договорі можуть бути включені також умови, що визначають, майно, набуте подружжям під час шлюбу, може бути поділено на спільні та особисті частки, або вважати його спільною власністю з частковими правами власності кожного з партнерів.

Сторони мають можливість укласти угоду про використання свого власного майна для забезпечення потреб своїх дітей і інших осіб. Наприклад, це може означати зобов'язання подружжя забезпечувати утримання непрацездатних батьків, одного з них або дітей, народжених поза шлюбом. Таке зобов'язання може включати фінансове підтримання або надання можливості проживання разом з подружжям у відокремленій кімнаті в будинку або квартирі. Чоловік може домовитися, щоб дружина бережно ставилась до сімейного бюджету і вести облік витрат на певну суму, повідомляючи його про ці витрати. Під час складання шлюбного договору, сторони можуть включити в нього такі положення: 1) умови щодо користування житлом, яке належить одному з подружжя як приватної власності; 2) питання про звільнення житлових приміщень після розлучення для того, хто вселився у них через реєстрацію шлюбу; 3) умови, що стосуються проживання родичів одного з подружжя у житлових приміщеннях; 4) право на утримання, незалежно від непрацездатності чи необхідності матеріальної

допомоги, а також установити умови, розмір і строки, в які здійснюватимуться такі платежі; 5) припинення права на утримання для одного з подружжя в обмін на отримання майнової (грошової) компенсації.

Подружжя або ті, хто бажає укласти шлюб, можуть включити умови щодо правового режиму майна у шлюбний договір, які не суперечать моральним нормам суспільства. Однак будь-які умови, які порушують волю будь-якої з осіб у шлюбному контракті та погіршують її становище порівняно з законодавством України (включаючи дискримінаційні умови, позбавлення права на поділ майна та інші), не можуть бути визнані дійсними. Також, шлюбний контракт, укладений без дотримання зазначених порядків, встановлених законодавством України, також не є дійсним.

Основні підстави для визнання шлюбного договору недійсним можна сформулювати таким чином: порушення нотаріальної форми укладення договору; укладання шлюбного договору неповнолітніми особами без згоди їх батьків або піклувальника; недієздатність або обмежена дієздатність укладених договором осіб; зменшення прав дитини, передбачених законодавством України; включення умов, які ставлять одного з подружжя в неправомірно не вигідне матеріальне становище; укладання договору під впливом обману або насильства; помилка однієї зі сторін договору; порушення договором норм законодавства щодо особистих прав і обов'язків подружжя або їх неповнолітніх дітей тощо.

Шлюбний договір має на меті забезпечити чоловіку та дружині впевненість у тому, що після розлучення кожен з них збереже свої інтереси. Це означає, що майно, вказане у договорі, залишиться у власності того, кому воно законно належить. Отже, шлюбний контракт, який передбачає попередній нотаріально затверджений поділ майна, дозволяє уникнути суперечливих ситуацій і конфліктів щодо розподілу майна після розлучення. Чоловік і дружина не завжди знаходять компроміс у розподілі майна, який задовольняв би обидві сторони. У випадку смерті одного з подружжя, за обоюсторонньою згодою сторін, а також у разі розірвання шлюбу, шлюбний договір автоматично стає неприпустимим. В разі, коли порушено умови порядку складання документа або якщо права одного з подружжя зменшуються, цей документ є недійсним.

Таким чином, після прийняття СК України, будь-які сумніви й ілюзії щодо суті шлюбного договору зникли. Цей правовий інститут став справжньою революцією в цивільному праві, а не просто невеликою зміною в нашому законодавстві. Раніше, майно, нажите під час шлюбу, розглядалося лише при розірванні шлюбу та поділу

майнових активів в судовому порядку. Однак тепер шлюбний договір може ясно встановлювати права й обов'язки щодо майна.

Оскільки норми Сімейного Кодексу України містять положення про порядок та умови укладання, виконання та припинення шлюбного договору, які зібрані в окремому розділі, це свідчить про значне місце, яке законодавець відводить шлюбному договору в суспільстві. Це також підтверджується розширенням сфери застосування шлюбного договору. Поширення та практика укладання шлюбних договорів мають потенціал розширитися в майбутньому.

Література:

1. Сімейний Кодекс України : Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
2. Жилінкова І. В. Концепція шлюбного договору за новим Сімейним кодексом України. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 3(30). С. 123.
3. Дякович М. М. Сімейне право України : навч. посіб. 2-ге вид., випр. та доп. Київ : Алерта ; Центр учбової літератури, 2012. 552 с.
4. Ульяненко О. О. Шлюбний договір в сімейному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2003. 185 с.